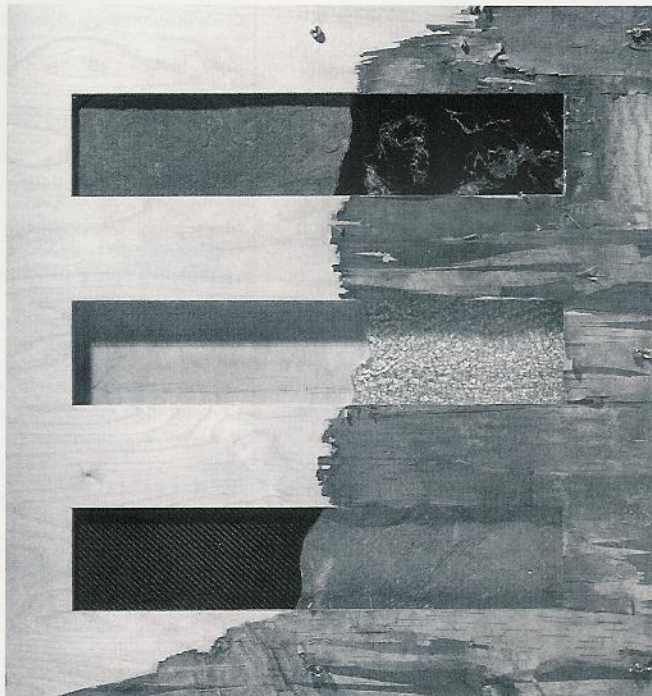

Dilemma's van de taalcoach

In het project TAALONTWIKKELING IN HET MBO - TAALCOACHES AAN DE SLAG MET VAKTEAMS wordt op vijf ROC's taalbeleid concreet uitgewerkt door taalcoaches, altijd in samenwerking met hun opleidingsteam. Er draaien ongeveer twintig taalcoaches mee. Dit zijn overwegend ervaren docenten Nederlands (als tweede taal) die aan een opleidingsteam verbonden zijn als (taal)docent, tutor of studieloopbaanbegeleider. Hun opdracht is om een duurzame plek te veroveren als expert Nederlands en taalondersteuner van leerlingen en (vak)docenten in de opleiding. In dit artikel zet Tiba Bolle, projectleider en begeleider van drie van de acht opleidingsteams op een rij voor welke opdracht de taalcoaches zich gesteld zien en welke keuzes zij moeten maken.

De drieslag in praktijk brengen

Uitgangspunt van het project is de 'drieslag taalontwikkeling', waarbij langs drie wegen gewerkt wordt aan de taalontwikkeling van de leerlingen in het beroepsonderwijs:

- 1 Stimuleren van taalgebruik in beroepsgerichte activiteiten (veel taalactiviteiten uitvoeren, 'kilometers' maken);
- 2 Taalles (uitleg en oefening van regels, tekst- en spreekconventies, bij taaldocent of taalcoach);
- 3 Taalondersteuning en oefening individueel (werken aan hardnekkige persoonlijke taalproblemen, zoals uitspraak, spelling en leesstrategieën).

In de praktijk betekent de drieslag dat er in het gehele programma, inclusief de stage, taalontwikkelen moet worden lesgegeven. Alle docenten moeten zich bewust worden hoe zij enerzijds hun onderwijs taaltoegankelijk maken en anderzijds de taalleermogelijkheden van de leerlingen kunnen vergroten. In ondersteunende taallessen, een vast aantal uren per week of in workshops verspreid over het jaar, wordt door een docent Nederlands gewerkt aan de uitleg van de systematiek van de taal en de specifieke eisen die het beroep stelt aan de spreek- en schrijf-

vaardigheid. Alle docenten zullen alert moeten zijn op individuele taalproblemen en taalachterstanden en de leerlingen – via de taalcoach – doorverwijzen naar remediërende taallessen, groepsgewijs of individueel.

Voorwaarden voor uitvoering van taalbeleid

Serius aan de slag gaan met taal in een team, volgens de drieslag, kan alleen als aan de noodzakelijke randvoorwaarden voldaan is. Taalcoaches moeten extra uren krijgen, collega's moeten tijd hebben voor teambijeenkomsten over taal en er moeten voorzieningen zijn om daadwerkelijk taalondersteuning te bieden. Voorwaarde is dat het ROC een (nieuwe) visie wil uitdragen of wil ontwikkelen rond de positie van het Nederlands en

daarmee wil experimenteren en in wil investeren. Op een aantal ROC's waren al expliciete taalbeleidsdoelstellingen geformuleerd, waarop de taalcoaches uit het project zich konden beroepen. Op andere ROC's greep men de gelegenheid aan om in de vorm van pilots met de teams en hun taalcoaches taalbeleidslijnen te ontwikkelen. Zo kregen alle deelnemende teams van hun opleidingsmanager extra uren om taal een plek te geven, nieuwe materialen te ontwikkelen en trainingen te volgen of geven.

Een taalcoach kan het niet alleen

Een taaldocent, hoe ervaren en deskundig ook, is niet op stel en sprong een taalcoach. Net zo min als een vakdocent, begeleider of tutor zomaar oog heeft voor de taalontwikkeling en zijn manier van lesgeven kan aanpassen aan het taalniveau of de taalleerbehoefte van de leerlingen. Een taalcoach heeft ondersteuning nodig op vele niveaus. Allereerst van het management: de opleidingsmanager moet de taalcoach een duidelijke opdracht en de bijbehorende tijd en *credit* geven om nieuwe werkwijzen te introduceren in het team. Daarnaast moeten andere collega's uit het team de expertise van een taalcoach erken-

Participerende ROC's in het project 'Taalontwikkeling in het mbo':

- ROC van Amsterdam/Gooi en Vechtstreek
- ROC Zadkine/Rotterdam
- ROC Aventus Apeldoorn
- ROC Drenthe College/Emmen
- ROC Deltion College/Zwolle

nen, zonder daarmee de verantwoordelijkheid voor taalontwikkeling volledig van hun bordje te schuiven. Belangrijk steunpunt vormt uitwisseling van materialen, ervaringen en inzichten met andere taalcoaches. Uiteraard draagt deskundige begeleiding, intern dan wel extern, zowel op inhoudelijk vlak als bij het ontwikkelen van de coachingsvaardigheden, een belangrijk steentje bij.

Keuzes maken en afbakenen

De invulling van de functie taalcoach en de bijbehorende taakstelling verschilt per ROC, per opleidingsteam en per taalcoach. De visie op de rollen, taken en benodigde expertise van een taalcoach wordt overal steeds helderder. Taalcoaches van nu zijn in die zin pioniers en zullen heel goed moeten aangeven wat zij aankunnen en aangaan, binnen de hun gegeven tijd en mogelijkheden. Er liggen veel taken voor de taalcoaches, waaruit zij een weloverwogen keuze moeten maken, zoals: het opstellen van concrete taalprofielen door de inventarisatie van taaltaken op de werkvloer en vakopleiding, analyse van de beschreven prestaties en het in kaart brengen van de taalvaardigheid en taalproblemen van cursisten. Taalcoaches in het project ontwikkelen bijvoorbeeld workshops Nederlands rond taalgebruikssituaties, verzamelen geschikte lessen en ontwikkelen nieuw lesmateriaal voor de lessen Nederlands of taalondersteuning.

Veel te doen

Er wordt op meerdere plaatsen met het team gewerkt aan een systeem voor opbouw van de woordenschat. Taalcoaches bedenken taalbladen met taalstimulerende oefeningen bij cursussen en projecten en voegen prak-

Stappen richting taalontwikkeld beroepsonderwijs

- 1 Taalniveau-eisen (per opleiding) concretiseren;
- 2 Systeem voor intake en diagnose bedenken en taalvolgsysteem opzetten;
- 3 Examinering en beoordeling taalvaardigheden leerlingen;
- 4 Taalontwikkeling stimuleren op school en op de werkvloer;
- 5 Vaklessen, prestaties en integrale opdrachten taaltoegankelijk maken;
- 6 Inrichten ondersteunend taalonderwijs
- 7 Remediërend taalonderwijs mogelijk maken.

Taken september 2007-januari 2008	Uren per week	Uren totaal	Taalcoach
Ontwikkelingsactiviteiten			
Taalbladen maken met taalontwikkende oefeningen	2	32	AB, CD
Feedbackinstrumenten en talige opdrachten ontwikkelen bij projecten, cursussen en trainingen	1	16	CD
Input leveren voor docentenhandleidingen	1	16	CD
Taalportfolio uitdenken	2	32	AB, EF
Teamcoaching voor projecten (aanvang, tussenevaluatie, eindevaluatie)	1	16	EF
Materialenbank opzetten	1	16	EF
Coaching / begeleiding			
Plan van aanpak diagnose, didactisering ontwikkelen	2	32	AB, EF
Overleg			
Overlegtijd taalcoaches onderling en aanspreekpunt (kenniskring) taalbeleid	1,5	24	AB, CD, EF
Totaal aantal uren	11,5	184	

Na januari 2008			
Individuele coaching collega's en aanspreekpunt zijn	2	-	AB,EF
Taalonderwijs geven aan vakdocenten	1	-	CD
Lesobservaties	1	-	AB
Taalportfolio uitvoeren	2	-	EF
Materialenbank beheren	1	-	EF
Overlegtijd onderling	1	-	AB, CD, EF
Totaal aantal uren 2008	8	nvt	

•• Bewerking van het werkplan van de taalcoaches uit het project, september 2007

tijkopdrachten rond taal voor op stage toe aan het BPV boek. Het hangt van de taalcoach af of zij zelf ook collega's wil coachen in het werken met de materialen, leerlingen begeleidt in workshops en werkplekbegeleiders middels stageopdrachten en werkplekbezoeken ondersteunt. Daarnaast wordt op de taalcoaches een beroep gedaan een systematiek te ontwikkelen voor de intake en diagnose van de taalachterstanden bij aanvang van de opleiding. Als probleemeigenaar van de Nederlandse taalontwikkeling zijn de taalcoaches ook degenen aan wie gevraagd wordt het taalportfolio te implementeren.

Taal in examinering

Vanaf het moment dat taal weer als een echt vak wordt gezien met apart geformuleerde streefniveaus wordt ook aan taalcoaches gevraagd zich te buigen over de inzet van aparte taaltoetsen,

intake-toetsen om het beginniveau taal vast te stellen en gestandaardiseerde eindtoetsen. Men vergeet hierbij dat de taalniveaus zijn geformuleerd in termen van het Common European Framework of Reference (de zogeheten CEF niveaus). Het niveau van taalvaardigheid wordt hierbij in de (beroeps)context beschreven en is dus minder geschikt om apart getoetst te worden. Het is dus veel meer zoeken naar het integraal beoordelen van taal in de beroepsopdrachten.

Veel belangrijker nog dan het vaststellen van een algemeen begin- of eindniveau Nederlands is dat een taalcoach aangeeft hoe men tijdig taalproblemen kan signaleren en het team aanwijzingen biedt hoe men adequaat in kan grijpen. Taalcoaches en teams moeten gezamenlijk afspraken maken over diagnose, feedback en remedie van taalproblemen en het bijhouden

